

20. yüzyıl tarihi aynı zamanda iktidardaki sosyalizmin tarihidir. Bu tarih incelenmeden “Marx’a dönmek”, “Lenin’e dönmek” belirlemeleri fazla anlam taşımaz. Marx’ın Paris Komünü’nde yaptığı gibi önemli ama dar bir alanda (Paris) yaklaşık yüz gün süren ya da kısa bir pratikten büyük sonuçlar çıkarmak doğru olmaz. Paris Komünü’nden çıkarılan sonuçları eleştirmeden kabul edenlerin, SSCB’nin 74 yıllık pratiğini incelememeleri, ek olarak Çin ve Doğu Avrupa sosyalist iktidarlarının deneyimlerini de dikkate almamaları ancak “müminlik” olarak adlandırılabilir. İslamiyeti Kuran’da ne yazdığına bakıp değerlendiren ama yaklaşık 1400 yıllık kanlı tarihi dikkate almayanların yaptıkları da bundan farklı değildir: uzun pratiği dikkate almadan yazılana ya da bu pratikten önceki metinlere bakmak...

Yapılması gereken ise, bu uzun pratik çerçevesinde teoriyi değerlendirmektir.

Sosyalizmde yeni insan konusu da böyledir. **Kutsal Aile**’den alıntılar yaparak bu konuda yerinde saymanın ötesinde geriye gidirsiniz.

20. yüzyılda iktidardaki sosyalizm birbirinden farklı ülkelerde yeni insan konusunda başarılı olamadı. Bu konuda iki başarısızlık özellikle çarpıcıdır.

Birincisi; Sovyet insanı ortaya çıkarılamadı. SSCB içinde çok sayıda ülke birleşmişti, farklı milliyetler vardı ama bunların üzerinde “Sovyet insanı” bulunuyordu.

1991’den sonra SSCB çok sayıda ülkeye ayrılarak ortadan kalktı. Bu ülkeler kendi aralarında da birleşmediler ve hatta aralarında savaşlar da yaşandı. Rusya Federasyonu ile Ukrayna ve Gürcistan arasındaki savaş gibi...

SSCB’nin ardından ortaya çıkan ülkelerin birleşmemesi en fazla Türkçüleri hayal kırıklığına uğrattı denilebilir. Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan ve özellikle Kafkasya’da değişik isimdeki halklar arasında birleşmeye yönelik çaba yaşanmadı.

Çarlık Rusya'sı tarafından 19. yüzyılın ikinci yarısında sömürgeleştirilen Türkistan, SSCB döneminde ülkelere ayrılmıştı ve SSCB sonrasında da böyle kaldı. İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinden kurtulduktan sonra aralarında savaşlar yaşayan Arap ülkeleri gibi olmadılar ama birleşmediler de...

Türkçülük de ortak bir üst kimlik yaratamadı. Bu konuda en fazla Azerbaycan ile övünebilirler, o da bir oranda... 1990'lı yıllarda Türkiye'nin o zamanki Devlet Başkanı Haydar Aliyev'e karşı darbe teşebbüsünü unutmayalım.

İkincisi; SSCB'de 74, Doğu Avrupa ülkelerinde 44 yıl yaşayan sosyalist iktidarlar insanlarda sol bir kimlik yaratabildi mi?

Bu soruya sınırlı oranda "evet" demek mümkündür. İktidardaki komünist partileri adlarını değiştirip genellikle sosyalist parti oldular. Savundukları düzen bakımından sol ile ilgileri bulunmuyor.

Rusya Federasyonu'nda birkaç tane komünist partisi bulunuyor. En büyükleri milliyetçi bir partidir. Bu yönelim kitledekine uygundur. Putin'in "Rusya'nın toprağını toplayan adam" olarak yüksek oy alması, halktaki eski sınırlara dönüş özleminin yansımasıdır.

Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Arnavutluk gibi ülkelerde solun şu veya bu çeşidinden söz etmek zordur. Çek Cumhuriyeti'nde güçlü bir komünist partisi bulunuyorken; Almanya'da –Demokratik Almanya Cumhuriyeti kökenli- PDS ve ardından da Sol Parti yüzde 8-10 civarında oy alabilmektedir.

DAC'de iktidarda bulunan Sosyalist Birlik Partisi (SED) sosyalist Alman ulusu yaratmakta başarılı olamadı.

Yeni insanın ortaya çıkarılmasında Küba'nın başarılı olduğu söylenebilir. On milyon nüfuslu bir ülkede ulaşılan sonuçları genelleştirmek doğru olmaz ama başarıyı da görmek gerekir.

Che'nin sosyalist insan için gerekli gördüğü "karşılıksız çalışma" uygulaması başarılı olamadı ve bir süre sonra bırakıldı.

Che'nin bu konudaki ikinci tezi, örnek insanların yetişmesiydi. Bu konuda etkili adımlar atıldı denilebilir. Küba'nın birisi ülkeden diğeri başka ülkeden gelmiş –Arjantinli- iki sembol insanı vardır: Jose Marti ve Che Guevara.

Che'nin makam arabası kullanmayıp işe otobüsle gitmesi, "mümkün olduğu oranda halktan ayrı yaşamamak" anlayışının sonucudur.

Bunu basit bir uygulama olarak görebilirsiniz ama Yeltsin'i destekleyenlerin kendisinin işe otobüsle gitmesinden etkilendiğini belirtmek gerekir.

Fidel Castro da ülkede yıllardan beri süren uygulamayı bozmamak için ölümünün ardından adının hiçbir yere verilmemesini istemiştir. Marti ve Guevara'dan sonra üçüncü kişiye gerek yoktur.

Che'nin sosyalist insanın gelişmesiyle ilgili üçüncü uygulama önerisi enternasyonalizmdir ve Küba bu konuda başarılıdır. Teoride değil pratikte de güçlü bir enternasyonalizm devrim insanının dünyanın her yanında ne olup bittiğiyle ilgilenmesi, yapabildiği oranda başka ülkelerdeki devrimcilere destek olması demektir.

Küba, Latin Amerika ülkelerindeki gerilla savaşlarını desteklemiş, onlara eğitim ve eleman desteği sağlamıştı. Ek olarak Angola, Gine Bissau ve Etiyopya'daki savaşlara askerleriyle katılmış, özellikle Angola'nın bağımsızlığında önemli rol oynamış, bu ülkede Kübalı askerler hayatlarını kaybetmiştir.

Küba nüfusunun bir bölümünü Afrika'dan getirilen kölelerin torunlarının oluşturduğu dikkate alınırsa, enternasyonalizm ile toplumsal eğitim arasındaki bağ da açık olarak görülebilir.

Küba çok sayıda ülkeye doktor ve öğretmen gönderdi ve gönderiyor. Özellikle Latin Amerika ülkelerine gönderilen doktorlar ve öğretmenler vasıtasıyla Küba hem güçlü bir enternasyonalist dayanışma sergilemekte ve hem de ABD'nin yıllardan beri kurmak istediği tecrit çemberini boşa çıkarmaktadır.

Bu konuda bir gelişme dikkat çekicidir.

Küba'nın meslek sahibi, alanında yetişmiş insanları daha iyi hayat şartlarında yaşayabilecekleri ülkelere –ABD dahil- gitmekte ve büyük oranda geri gelmektedir.

Yıllar önce, SSCB'nin dağılmasının ardından Küba'da ekonomik sıkıntı yoğunlaşmışken, Kübalı bir ağır sıklet boks şampiyonu ABD'ye gitmiş, kendisine önerilen milyon dolarlık teklifleri reddedip ülkeye dönmüştü. Bunun kadar tanınmış olmasa da benzeri çok örnek vardır. Sorun maddi olarak daha iyi şartlarda yaşamak ise, Kübalı doktor ve öğretmenlerin önemli bölümü bunu gittikleri ülkede bulabilirler ama orada kalmamaktadırlar.

Bu insanları Küba'ya çeken nedir?

Önemli bir faktör, aile ve akrabalık bağlarının gücü olsa gerektir. **Che Guevara - Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında ABD'de yaşayan ve sosyalizme düşman olan Kübalıların adadaki akrabalarına sürekli para gönderdiklerinden ve böylece Küba'nın döviz sıkıntısını istemeden de olsa azalttıklarından söz etmişim.

Bir başka önemli faktör, "ulusal gurur"dur. Jose Marti'nin 20. yüzyıl başında dediği gibi olmuş, "Küba dünyanın dikkatini çeken bir ülke" haline gelmiştir. Che Guevara, uzak ülkelerdeki bağımsızlık savaşlarını desteklemek, çok sayıda ülkeye öğretmen ve doktor göndermek, gelişmiş tıbbi uygulamalar ve bunu her ülkedeki hasta insanların hizmetine açmak ve ABD'nin yanında bütün baskıya rağmen teslim olmadan yaşayabilmek...

Küba küçük ve özel bir ülkedir. İnsanlar böyle bir ülkenin vatandaşı olmaktan, orada veya orasıyla sıkı ilişki içinde yaşamaktan onur duyar.

Bizdeki uyduruk ulusalcılıktan farklı bir durumdur, laf değil uzun süreli pratik vardır.

Sosyalizmin yeni insanı bir kere oluştuktan sonra kendiliğinden ya da aynı pratikler sürdürülerek gelişmez. Sürekli olarak yenilenmesi, yeni yöntemler kullanılarak geliştirilmesi gerekir. Unutulmamalıdır ki güçlü bir kapitalist-emperyalizmle birlikte yaşanmaktadır ve sürekli olarak kendinizi yenilemezseniz başarının garantisi yoktur.

Bunu SSCB pratiğinde de görmek mümkündür. Büyük kayıplara neden olmasına rağmen hızlı sanayileşme ve Nazilerin savaşta yenilmesini sağlayan esas güç olunması Sovyet halkına dünya çapında saygın bir statü sağladı ama bunu geliştiremediler ve sonraki kuşak farklı özelliklere daha kolay kayabilecekti.

Önceki yazıda da sözünü etmiştim, Bulgaristan komünistleri bu konuda bilinçli çaba harcadılar. Başarılı olamamalarının nedeni, çabalarının altının yeterince dolu olmamasıydı. Bulgar halkının krallık döneminden başlayarak tarihi boyunca insanlığa yaptığı büyük hizmetlerden söz ederlerdi ama bunları somutlaştıramazlardı. Buradan da “Bulgar ulusu” yaratmak adına ülkedeki Türk azınlığın açık asimilasyonuna yöneleceklerdi.

20. yüzyıl sosyalizminde yeni insanın oluşması ve gelişmesi konusunda Küba dikkatle incelenmesi gereken bir örnektir. Lafta değil pratikte enternasyonalist olmak ve bunu sürekli yeni yöntemlerle geliştirmek sadece başka ülkeler halklarıyla dayanışmada değil, ülke insanının eğitiminde de önemlidir.

Sosyalist insanın gelişmesi zorunlu olarak üretici güçlerde büyük gelişmeyi gerektirmez. Sosyalist insanın oluşması ve gelişmesi üretici güçlerdeki gelişmeye bağlı değildir, bir süre sonra ondan kopabilir. Burada varlık, bilinci belirlemez.

Çok sayıda Kübalının maddi olarak daha rahat yaşayabilecekleri ülkelere gidip geri gelmeleri de

bunu göstermektedir.